

**Vabariigi Valitsuse määruse „Maavara kaevandamisõiguse ja vee erikasutusõiguse tasumäärade kehtivuse pikendamine“ eelnõu
seletuskiri**

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Määruste muutmise eesmärk on pikendada 2025. aasta 1. jaanuarist kehtivaid vee erikasutusõiguse ja maavara kaevandamisõiguse tasumäärasid 2027. aasta lõpuni.

Keskkonnatasude seaduse (KeTS) § 9 lõike 2 ja § 10 lõike 3 alusel kehtestab maavara kaevandamisõiguse ja vee erikasutusõiguse tasumäärad Vabariigi Valitsus määrusega. Maavara (ehitusmaavarad ja vähelagunenud turvas)¹ kaevandamisõiguse tasumäärad on kehtestatud Vabariigi Valitsuse 7. juuli 2016. a määrusega nr 75 „Riigile kuuluva maavara kaevandamisõiguse tasumäärad“ (edaspidi *VV määrus nr 75*). Vee erikasutusõiguse tasumäärad on kehtestatud Vabariigi Valitsuse 17. novembri 2014. a määrusega nr 169 „Vee erikasutusõiguse tasumäärad veevõtu eest veekogust või põhjaveekihist“ (edaspidi *VV määrus nr 169*). 2025. aastal pikendati alates 01.01.2025 kehtivaid maavara kaevandamisõiguse ja vee erikasutusõiguse tasumäärasid kuni 31.12.2026. Alates 01.01.2027 puuduvad kehtivad maavara kaevandamisõiguse ja vee erikasutusõiguse tasumäärad.

Maavara kaevandamisõiguse (v.a energeetilise maavara) ja vee erikasutusõiguse tasumäärad kehtestati 2016. aastal, lähtudes kümneaastasest perspektiivist. Selguse ja stabiilsuse tagamiseks tuleks ka uued tasumäärad kehtestada kaugema ettevaatega. Selleks, et loodusvara rahaline väärtus ei väheneks, tuleks tasumäärasid järgmise kümne aasta jooksul tõsta. Kehtiva õiguse kohaselt ei ole see KeTSi muutmata võimalik, kuna mitme tasuliigi puhul on tasumäärad juba saavutanud KeTSis kehtestatud ülemmäära või jõuaksid selleni lähiaastatel.

Eeltoodust lähtudes on vaja esmalt muuta KeTSis sätestatud tasude ülemmäärasid. Seejärel saab Vabariigi Valitsuse määrustega kehtestada uued pikema perspektiiviga tasumäärad (kuni kümneks aastaks).

Arvestades muuhulgas ka rahvusvaheliste konfliktide mõju Eesti majandusele, plaanitakse KeTSi muutmise eelnõuga, millega kehtestatakse uued maavara kaevandamisõiguse ja vee erikasutusõiguse tasu ülemmäärad, edasi minna 2027. aastal. Seepärast pikendatakse VV määruses nr 75 ja VV määruses nr 169 alates 2025. aastast kehtivaid maavara kaevandamisõiguse ja vee erikasutusõiguse tasumäärasid kuni 31. detsembrini 2027.

Rahvusvaheliste konfliktide mõju Eesti majandusele avaldub 2026. aastal geopoliitilise ebakindluse, kaubanduspiirangute, tarneriskide ning energia- ja toormehindade võimaliku tõusu kaudu. Eesti Panga hinnangul on Lähis-Ida konflikt, kaubanduspiirangud ja üldine ebakindlus suurendanud majanduskeskkonna riske ning pikemaajaliseks kujunevad geopoliitilised probleemid võivad pidurdada majanduse elavnemist tarneraskuste, energiahindade tõusu ja kõrgemate intressimäärade kaudu². Selline väliskeskkond suurendab

¹ Eelnõus käsitletava maavara kaevandamisõiguse tasu ei kehti energeetilise maavara (põlevkivi, hästilagunenud turvas) kaevandamisõiguse tasu kohta. Energeetilise maavara kaevandamisõiguse tasumäärade kehtestamisel lähtutakse tasustatavast maavarast toodetavast lisandväärtusest. Tasumäärade tasemed ning nende aluseks olevad hinnatasemed ei ole tähtajalised.

² *Rahapoliitika ja Majandus 2/2026*, Eesti Pank, juuni 2026

ettevõtjate kuluraset, vähendab investeerimiskindlust ning võib pidurdada majanduse taastumist.

Seetõttu ei ole praeguses olukorras põhjendatud kehtestada uusi maavara kaevandamisõiguse ja vee erikasutusõiguse tasumäärasid enne, kui tasude ülemmäärad ja tasumäärade kujundamise põhimõtted on KeTS-i muutmise raames terviklikult läbi analüüsitud.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on ette valmistanud Kliimaministeeriumi keskkonnakorralduse ja kiirguse osakonna nõunikud Aivi Aolaid-Aas (626 0743; aivi.aolaid-aas@kliimaministeerium.ee) ja Eva Suurkaev (622 9883; eva.suurkaev@kliimaministeerium.ee), eelnõu õigusekspertiisi tegi Kliimaministeeriumi õigusosakonna nõunik Annemari Vene (626 2824, annemari.vene@kliimaministeerium.ee). Keeletoimetaja oli Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talituse toimetaja Mari Koik (mari.koik@justdigi.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Eelnõuga muudetakse VV määruse nr 75 redaktsiooni jõustumisajaga 27.08.2025 (RT I, 27.08.2025, 6) ja VV määruse nr 169 redaktsiooni jõustumisajaga 30.08.2025 (RT I 27.08.2025, 7).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist.

Paragrahviga 1 muudetakse VV määrust nr 75. Määruse § 1 lõikes 1 ja lisa 1 pealkirjas asendatakse aastaarv „2026“ aastaarvuga „2027“.

VV määruses nr 75 on maavara kaevandamisõiguse tasumäärad kehtestatud aastani 2026. Lähiaastatel plaanitakse kehtestada järgmiseks perioodiks (kuni kümneks aastaks) uued maavara kaevandamisõiguse tasumäärad, seni tuleb määruse nr 75 järgi 2026. aastal kehtivaid määrasid pikendada 2027. aasta lõpuni.

Kuna pikemaks perioodiks uute maavara kaevandamisõiguse tasumäärade kehtestamine tooks kaasa ka tasumäärade tõusu (selleks, et maavarade rahaline väärtus ajas ei väheneks), on eeldatavasti vaja teatud maavaraliikide (liiva, kruusa, turba ja savi) puhul suurendada ka KeTSis kehtestatud ülemmäärasid. KeTSis kehtestatud alam- ja ülemmäärad on aluseks uute tasumäärade kehtestamiseks Vabariigi Valitsuse määrusega.

Paragrahviga 2 muudetakse VV määrust nr 169. Määruse § 1 tekstis ja lisa pealkirjas asendatakse aastaarv „2026“ aastaarvuga „2027“. Sellega pikendatakse alates 01.01.2025 kehtivaid vee erikasutusõiguse tasumäärasid kuni 31.12.2027.

Muudatused on vajalikud, et alates 01.01.2025 kehtima hakanud vee erikasutusõiguse tasumäärad veekogust või põhjaveekihist veevõtu eest kehtiksid ka 2027. aastal.

Vee erikasutusõiguse tasumäärasid on lähiaastatel plaanis tõsta (selleks, et ressursi väärtustataks ja kasutataks säästlikult), aga selleks on enne vaja muuta KeTSi ning sätestada selles uued vee erikasutusõiguse ülemmäärad. KeTSi vastavate muudatuste ettevalmistamisega on plaanis edasi minna 2027. aastal.

KeTSi § 10 lõike 3 kohaselt kehtestab vee erikasutusõiguse tasumäära Vabariigi Valitsus määrusega, lähtudes KeTSi § 10 lõikes 4 sätestatud alam- ja ülemmääradest. Arvestades, et uued tasumäärad on kavas samuti kehtestada kümneks aastaks, ja seda, et kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvesse kantavad osad on püsinud alates 2017. aastast muutumatuna (KeTS § 55¹ lõiked 4 ja 5), kuid KOVide kulud (sh veemajandusele) on kasvanud, siis esialgse hinnangu kohaselt ületaksid enamiku veevõtuliikide puhul uued tasumäärad seaduses sätestatud ülemmäärasid, mistõttu on võimalik need kehtestada ainult pärast KeTSi muutmist.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Määrusega kavandatud muudatustel puudub oluline sotsiaalne mõju, mõju elu- ja looduskeskkonnale, regionaalarengule, riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele ning riigi julgeolekule ja välissuhetele, kuna tasumäärasid ei muudeta.

Eelnõuga ei muudeta maavara kaevandamisõiguse ega vee erikasutusõiguse tasumäärade suurus, vaid pikendatakse kehtivate tasumäärade kehtivust 2027. aasta lõpuni. Seetõttu ei kaasne eelnõuga tasukohustuslastele täiendavaid kulusid ega riigile või kohaliku omavalitsuse üksustele täiendavaid tulusid.

Eelnõu majanduslik mõju piirdub senise tasukohustuse ja tulubaasi säilitamisega 2027. aastal. Võimalik tasumäärade tõus ja sellega kaasnev majanduslik mõju sõltub edaspidisest KeTS-i muutmisest ning seda hinnatakse vastava eelnõu menetluses.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamine ei too võrreldes kehtiva korraga kaasa lisatööd, kulusid ega tulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras. Kuna tasumäärasid ei tõsteta, ei ole vaja rakendada maksukorralduse seaduse §-s 4¹ sätestatud kuue kuu põhimõtet.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu saadeti kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS – eelnõu toimiku number 26-0715) kaudu Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, Kaitseministeeriumile ning Eesti Linnade ja Valdade Liidule.

Eelnõu saadeti arvamuse avaldamiseks Eesti Vee-ettevõtete Liidule, Eesti Toiduainetööstuse Liidule, Tallinna Vesi AS-ile, Värskas Sanatoorium AS-ile, VERSKA MINERAALVEE OÜ-le,

Värska Originaal AS-ile, Enefit Power AS-ile, Heidelberg Materials Kunda AS-ile, Kiviõli Keemiatööstuse OÜ-le, VKG Kaevandused OÜ-le, Silpower AS-ile, Nordkalk AS-ile, Eesti Killustik OÜ-le, Eesti Ehitusmaterjalide Tootjate Liidule, Eesti Mäetööstuse Ettevõtete Liidule, Eesti Ehitusettevõtjate Liidule, Eesti Taristuehituse Liidule, Eesti Turbaliidule, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioonile ning Eesti Keskkonnaühenduste Kojale.

Laekunud tagasisidet ning sellega arvestamist on kajastatud seletuskirja lisa olevas kooskõlastustabelis.